

Olifant met Gouden Eeuw op z'n rug

Als de reus van Spaarnwoude tekeergaat in Vondels *Gijsbreght van Aemstel*, om Amsterdam omver te werpen, dan doet hij dat niet zomaar. Hij lijkt daarbij, schreef Vondel, op 'een olyfant, die omsnoft met zijn snuit'. Een opmerkelijke vergelijking. Want in 1637 was er geen Artis en al helemaal geen Discovery Channel om het gedrag van olifanten te kunnen bekijken.

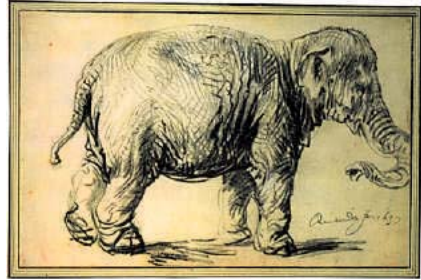
In 1637 was er maar één olifant in Nederland, de allereerste, en die heette Hansken. Een van zijn trucjes was rondsnuffelen tussen het kermispubliek, om bijvoorbeeld een dief te betrappen. Allemaal geregisseerd spel, maar het haalde wel de top van de Nederlandse literatuur. En Vondel was niet de enige die Hansken wonderlijk vond.

Hansken is de hoofdpersoon in het dunne boekje *Rembrandts olifant* van Michiel Roscam Abbing. En voorwie zich afvraagt hoever het kan gaan met de Rembrandt-uitbaterij in het Rembrandt-jaar: zover dus. Een heel boek over een olifant die Rembrandt toevallig getekend heeft.

Maar laat Roscam Abbing nou net de juiste toon hebben aangeslagen. *Rembrandts olifant* is een kinderboek, van het soort dat ook leuk is voor volwassenen. Omdat het niet keutelt en kleineert, en er niet op los fantaseert. Alles wat erin staat, is echt gebeurd en geeft een geschakeerd beeld van de samenleving in de Gouden Eeuw.

De levensloop van de olifant, die door de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) op 3-jarige leeftijd werd meegenomen uit het toenmalige Ceylon, verschaft Roscam Abbing een manier om te vertellen over de VOC, de literatuur, politiek, wetenschap, massavermaak, media en de kunst uit die tijd.

Zo staat Hansken op een prent van Rembrandt afgebeeld in het paradijs,

Hansken volgens Rembrandt.

achter Adam en Eva. Logisch, er leven zo veel dieren in het paradijs. Maar kort na de introductie van de olifant in Europa bleek het dier ook al tot kunsthistorische metafoor te zijn verheven. Vermengd met een middeleeuwse legende die ons leert dat het olifantenvrouwje om vruchtbaar te worden een alruinwortel plukt en deelt met het mannetje, werd het tot een symbool van maagdelijkheid en kuisheid.

Het verhaal van Hansken bestaat dankzij de desinteresse van stadhouder Frederik Hendrik, die het beest cadeau kreeg en het vrijwel meteen doorverkocht. Hansken maakte vervolgens een lange tournee door Europa waarbij veel prominente figuren het beest zagen en hun ervaring verwerkten in brieven en tekeningen. *Rembrandts olifant* boeit tot de laatste tekening, gemaakt in Florence. De afgebeelde dode olifant moet Rembrandts beest wel zijn, want iemand noteerde vlak daarvoor dat 'de olifantskoe' naar Italië reisde. Dat een circusbeest de Gouden Eeuw zó dichtbij kan brengen.

Wieteke van Zeil

Michiel Roscam Abbing: Rembrandts olifant, het verhaal van Hansken

Leporello; € 17,50

Een deel van de opbrengst gaat naar het WNF en de Marjo Hoedemaker Elephant Foundation